

Karolinzi i Karlo Veliki

Halužan, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:932007>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-02**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Prediplomski studij Povijesti i Hrvatskog jezika i književnosti

Valentina Halužan

Karolinzi i Karlo Veliki

Završni rad

Mentor: prof. dr. sc. Ivan Balta

Osijek, 2014.

Sažetak

U radu daje se detaljan pregled najvažnijih osoba i događaja koji su obilježili razdoblje vladavine dinastije Karolinga u razdoblju ranoga europskoga srednjovjekovlja, naslijedivši dinastiju Merovinga u Franačkoj, učvrstivši svoju vlast u Franačkoj krajem 7. stoljeća. Dva najvažnija vladara, Pipin Mali i Karlo Veliki, predstavljaju važne povijesne osobe koje su svojim djelovanjem obilježili europsku povijest. Svojim djelovanjem spojili su svjetovnu i crkvenu vlast sklapajući sporazume s mnogim tadašnjim papama. Vrhunac franačke države i karolinške dinastije ipak predstavlja razdoblje vladavine monarha Karla Velikog, koja uglavnom obuhvaća razdoblje od 771. do 814. godine, od samostalnog preuzimanja prijestolja pa sve do smrti. Svojom je vladavinom omogućio razvoj u vanjskopolitičkom i unutarnjopolitičkom planu. Vodeći većinom uspješne i mnogobrojne ratove, proširio je znatno opseg države, a dodatnu čvrstoću stekao je savezništvom sa Svetom Stolicom. S druge strane, kulturnim i društvenim reformama postigao je određenu stabilnost unutar same države. U njegovo doba dolazi i do kulturnog procvata poznatog pod nazivom „karolinška renesansa“ koji ujedno i označava prvi značajni razvoj kulture tijekom srednjeg vijeka u Europi nakon razdoblja duge kulturne stagnacije. Karlovom smrću dolazi do raspada državnog jedinstva podjelom države na tri dijela 843. godine Verdunskim sporazumom.

Ključne riječi: Franačka, Karolinzi, Pipin Mali, Karlo Veliki, Verdunski sporazum

Sadržaj

1. Uvod.....	4
2. Franačka država.....	5
3. Uspon dinastije Karolinga.....	6
3.1. Vladavina Pipina Malog.....	6
3.2. Odnos Pipina i Svete Stolice.....	8
4. Karlo Veliki.....	10
4.1. Smrt Pipina Malog i podjela kraljevstva.....	10
4.2. Samostalna vladavina i prvi ratni pohodi.....	11
4.3. Karlova ratovanja.....	12
4.4. Krunidba za cara.....	14
4.5. Dva Carstva.....	15
4.6. Einhardova biografija Karla Velikog.....	15
4.7. Stanje u Franačkom Carstvu tijekom Karlove vladavine.....	16
4.8. Karolinška renesansa.....	18
5. Franačka nakon Karla Velikog.....	20
6. Zaključak.....	21
7. Literatura.....	22

1. Uvod

Tema završnog rada jest vladavina franačke dinastije Karolinga koja je predstavljala jednu od najvažnijih srednjovjekovnih europskih obiteljskih loza. U početku opisuje se uspon dinastije i vladara Pipina Malog koji je svojom uspješnom vladavinom i brojnim reformama sredinom 8. stoljeća postavio vrhunske temelje na kojima će, za vrijeme njegovog sina i nasljednika, Karla Velikog, niknuti veličanstvena država koja će ujedno biti srednjovjekovna velesila. Pipin je također zaslužan za povezivanje franačke države sa Svetom Stolicom u Rimu te za stvaranje Papinske države.

Veliki dio rada posvećen je upravo Karlu kao najslavnijem i najvećem kralju u povijesti dinastije Karolinga, a i čitave Franačke. Spomenut će se njegov dolazak na prijestolje, sukob s bratom Karlmanom, njegova samostalna vladavina i prvi ratni pohodi. Budući da je bio veliki ljubitelj rata i izvrstan osvajač, govorit će se o njegovim vojnim osvajanjima koja su usmjerena prvenstveno protiv Langobarda, Sasa, Avara i Bizanta. Važno je napomenuti da je imao vrlo blizak odnos sa Svetom Stolicom što je na kraju kulminiralo svečanom krunidbom u crkvi svetog Petra u Rimu 800. godine kojom on postaje car Franaka i Langobarda i pojavom nezadovoljstva od strane Bizanta. To je bila samo jedna od mnogih naznaka koje su upućivale na ono što će se dogoditi u budućnosti, a to je konačan crkveni raskol 1054. godine i podjela na Zapadnu i Istočnu Crkvu. U radu spomenut će se i opat Einhard i njegova biografija Karla Velikog pomoću koje se danas zna mnogo toga o životu i vladavini toga glasovitog vladara.

Na kraju govorit će se o kulturnom zamahu koji doživljava tadašnja Europa-karolinškoj renesansi te o samom raspad Carstva nakon ugovora u Verdunu i konačnom završetku vladavine karolinške dinastije.

2. Franačka država

Ime Franci prvi se puta javlja sredinom 3. stoljeća, a oni su zapadnogermanska skupina naroda koja je nastala spajanjem starijih, manjih plemena i plemenskih fragmenata na području između rijeka Rajne i Weser.¹

Polovicom 6. stoljeća došlo je do propasti ostrogotske države i tada bez sumnje upravo Franačka postaje najmoćnija i najuspješnija barbarska država koja se formirala na tlu nekadašnjeg Zapadnog Rimskog Carstva. Iz tog najranijeg doba franačke povijesti postoji vrlo malo podataka. Franački je teritorij bio podijeljen na oblasti kojima su upravljali utjecajni moćnici, odnosno oblasni poglavari. Zbog toga nije postojala središnja vlast. Dolaskom Klodviga i dinastije Merovinga na vlast 481. godine dolazi do uspona franačke države i jačanja centralne vlasti. Klodvig je svojim vojnim pohodima ne samo proširio franački teritorij već je i bez konkurencije postao najsnažniji vladar sjeverno od Alpa. Također je započeo proces pokrštavanja Franaka te suradnju sa zapadnom rimskom crkvom što je isto pridonijelo jačanju samoga kraljevstva.²

Dinastija Merovinga zadržala se na vlasti do sredine 8. stoljeća, kada sin vladara Karla Martela, Pipin Mali, 751. godine oduzima krunu posljednjem merovinškom kralju Hilderiku III. i tako, uz suglasnost pape Zaharija, postaje kraljem svih Franaka. S njime također započinje i razdoblje vladavine karolinške dinastije.³

¹ Miroslav Brandt, *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka*, Školska knjiga, Zagreb, 1995., str. 44.

² Ivo Goldstein, Boris Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, Novi Liber, Zagreb, 2006., str. 61.-62.

³ Skupina autora, *Povijest svijeta*, Naprijed, Zagreb, 1997., str. 305.

3. Uspon dinastije Karolinga

3.1. Vladavina Pipina Malog

Nakon smrti kralja Klodviga iz dinastije Merovinga, 511. godine započinje vrlo krvavo i naporno doba političke povijesti Franačke, a rezultat toga bila je propast merovinske dinastije te formiranje karolinškog kraljevstva koje se u jednu ruku može smatrati i obnovljenim Rimskim Carstvom na Zapadu.⁴

Uoči svoje smrti 741. godine, istaknuti franački vladar Karlo Martel ostavio je svom starijem sinu Karlomanu vlast u pokrajini Austraziji, a mlađem sinu Pipinu vlast u Neustriji, Burgundiji i Provansi. Akvitaniya i Bavarska ipak su zadržale svoju autonomiju pod uvjetom priznavanja vazalskog odnosa. To je bilo nemirno razdoblje pobuna Akvitanaca, Bavaraca i Alamana, a k tomu su još i prijetnja bili Sasi koji su pljačkali pogranične oblasti. Era zajedničke vladavine dvojice majordoma bila je također obilježena i intenzivnim pokršćavanjem Germana koje su njih dvojica podupirali, a završila je 747. godine kada se Karloman povukao u samostan u Italiji te je sva vlast ostala Pipinu koji je dodatno učvrstio svoju vlast podrškom pape Zaharije. Pipin je 751. godine sazvao sabor velikaša u Soissonsu gdje su ga priznali i proglasili kraljem Franačke. Treba napomenuti da je tome izboru dodan i crkveni obred pomazanja posvećenim uljem te je tako i njegovom kraljevskom dostojanstvu dodan i vjerski karakter.⁵

Posljednji Klodvigov potomak i Meroving Hilderik III. poslan je u samostan gdje je i umro, a točan je datum njegove smrti nepoznat.⁶ Tim događajem bila je izvršena smjena dinastija kojoj su Karolinzi težili desetljećima, no situacija ipak nije odmah bila idealna za Karolinge. Naime, sudeći prema bilješkama franačkih pisaca, bilo je pobuna protiv nove dinastije, što znači da su unutar vlastitog kraljevstva Karolinzi još uvijek imali protivnike, a Merovinzi pristaše.⁷

Poput svojih prethodnika, Pipin je nastavio provoditi politiku koja je težila ponovnom učvršćivanju vlasti u pograničnim krajevima te jačanju ustrojstva franačkoga kraljevstva. Uspio je istjerati Saracene iz Narbonne 759. godine, a nakon osam godina borbi konačno je u potpunosti zaposjeo Akvileju i time dovršio ono što je započeo još Karlo Martel. Također je

⁴ M. Brandt, *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka*, str. 110.

⁵ Isto, str. 114.-116.

⁶ Henri Pirenne, *Povijest Europe od seobe naroda do XVI. stoljeća*, Marjan tisak, Split, 2005., str. 46.

⁷ Neven Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2001., str. 26.

započeo dugotrajno osvajanje Saske tako predvodeći vrlo uspješne vojne pohode 753. i 758. godine. Ugušio je i ustanak u Bavarskoj. Doveo je do jačanja Franačke te je postavio solidne temelje svojem nasljedniku Karlu Velikom. Njemu je to omogućilo da različitim pothvatima i reformama uspije ostvariti ogromne državne dosege koji se ne mogu mjeriti u odnosu na neku drugu srednjovjekovnu zemlju. Nažalost, glasovitost Karla Velikog potisnula je u zaborav mnoga djela i zasluge njegova oca Pipina.⁸

Također je provodio i crkvene reforme započete četrdesetih godina 8. stoljeća. Budući da nije namjeravao vratiti crkvene posjede koje zaplijenio biskupijama i samostanima, štetu je odlučio nadomjestiti uvođenjem crkvene desetine kao novog i do sada nepoznatog načina davanja. Da bi se omogućilo što lakše prikupljanje desetine, biskupije su bile podijeljene u desetinske okruge koji su potaknuli stvaranje župskog ustroja. Zalagao se i za širenje rimske liturgije po čitavom kraljevstvu s namjerom da se uvede red u dotadašnju praksu korištenja vrlo različitih liturgija, među kojima je najčešća bila ona starogalska. Pipinov brat i biskup Remigije zbog toga iz Rima dovodi svećenike koji su franačke duhovnike upoznawali s rimskim načinom crkvenog pjevanja. Navedeno ujednačavanje liturgije bilo je veoma važno za jačanje samog jedinstva kraljevstva, što se naravno moglo osjetiti tek kasnije, a ne za vrijeme Pipinova života.⁹

Nadalje, Pipin nije svoje dalekosežne reforme i aktivnosti ograničio samo na crkvu. Primjerice, preustrojio je sami dvor ukinuvši funkciju majordoma, vjerojatno da se on i njegovi nasljednici osiguraju od pojave konkurenata, odnosno da ih se ne ugrozi na način kako su oni ugrozili Merovinge. Majordom je zamijenjen komornikom kojemu je zadatak bio čuvanje riznice i vođenje računa o prihodima od globa, carina i poreza. Nadalje, zbog novčarskog nereda koji je vladao u kraljevstvu, Pipin je proveo i novčanu reformu, budući da je do tada gotovo svaki crkveni i svjetovni velikodostojnik kovao vlastiti novac. Poticanje poznavanja klasičnih jezika i razvoj gramatike omogućili su da se u Pipinu prepozna začetnika same karolinške renesanse, koja će svoj vrhunac doživjeti u vrijeme Pipinova sina i nasljednika, Karla Velikog.¹⁰

Uz sve navedene reforme postojali su i različiti problemi. Pipinovo su vlasti ograničenje predstavljali nerazvijenost upravnog aparata i ovisnost o plemstvu, posebno onom višem. Uspjeh Pipina i njegovih prethodnika uvelike je ovisio o potpori koju su dobivali

⁸ Isto, str. 112.-113.

⁹ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 30.

¹⁰ Isto, str. 31.

upravo od plemstva, koje je zauzvrat tražilo zemlju i razna bogatstva, a ista će se situacija nastaviti i za vrijeme Pipinovih nasljednika. Za upravu je nedostajalo školovanih ljudi, a nepismenost je onemogućavala njezinu veću djelatnost. Zbog tih je razloga kralj morao potražiti pomoć crkve kao jedine institucije u kojoj pismenost nije zamrla. No, budući da su pripadnici plemićkih rodova držali najviša mjesta u crkvenoj hijerarhiji, Pipinovo je oslanjanje na crkvu samo još dodatno osnažilo položaj plemstva u državi i ovisnost kralja o suradnji s njima.¹¹

3.2. Odnos Pipina i Svete Stolice

Nakon Pipinove krunidbe, bliske veze Franačke i papinstva, započete još od Bonifacija i Karla Martela, prerastaju u politički savez. Kada je papa Stjepan II. došao u Franačku tražiti pomoć zbog napada Langobarda i njihovog vođe Aistulfa, bio je vrlo lijepo primljen na franački dvor. Poradio je na jačanju položaja kraljevske obitelji tako da su kralj, kraljica Bertrada i njihova djeca Karlo i Karlman bili pomazani poput kraljeva Izraela, što je za Pipina bilo neizmjerljivo važno.¹²

Naime, vojni uspjesi, potpora crkve i snažnih samostana, vlastiti zemljišni posjed dodatno ojačan ženidbom te veliko nagomilano bogatstvo osigurali su Pipinu uspjeh, no još u nečemu nije dostigao prednost pred Merovinzima. Posebnost vladara dinastije Merovinga bila je magična moć koja se krila u njihovoj dugoj kosi i bradi, a u odnosu prema njima Pipin je bio samo „običan“ čovjek. Tako je, s namjerom da stekne ravnopravnost s onima koje je zbacio s vlasti, smatrao da mora steći neke magične značajke, a pri tome mu je mogao pomoći papa. Kao najbolja mogućnost nudila se praksa nekih zapadnih vladarskih kuća, poput Vizigota i Anglosasa te starozavjetne priče o kraljevima Šaulu i Davidu. Oni su tijekom primanja kraljevske vlasti bili pomazani svetim uljem te im je tako bila potvrđena funkcija božjih izabranika i predstavnika na Zemlji, a smatralo se da im je samo pomazanje davalo i čarobne iscjeliteljske moći, čineći ih nadnaravnim, polubožanskim bićima. Zbog toga je navedeno pomazivanje Pipinu značilo konačno izjednačavanje s Merovinzima. Štoviše, u novoj Europi, koju karakterizira sve jači utjecaj crkve, Karolinzi su stvorili određenu

¹¹ Isto, str. 34.

¹² I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 112.

prednost: dok su Merovinzi crpili moć iz poganske germanske tradicije, Karolinzi su smatrani posvećenim vladarima i iscjeliteljima upravo zbog snage koju im je dao kršćanski Bog.¹³

Nadalje, pod prijetnjom ekskomunikacije, Stjepan II. zabranio je Francima da izaberu kralja iz neke druge dinastije. Tako su Pipin i njegovi nasljednici dobili podršku i formalnu legitimaciju kakvu još nije imao nijedan vladar u nekoj barbarskoj državi. Držalo ih se božjim pomazanicima te je svaka pobuna protiv njih značila i pobunu protiv Crkve.¹⁴

Kada je Pipin konačno porazio Langobarde, posebnom je poveljom 756. godine potvrdio papin posjed teritorija Ravenskog egzarkata i tako je stvorena Papinska država s neobičnim državnopravnim položajem. Ona je bila rezultat Pipinovih vojnih uspjeha, no njezino je ustupanje papi bilo protuzakoniti čin uperen protiv Bizanta, s kojim Franačka nije bila zaraćena. Ta je država bila pod izravnom upravom pape i pod Pipinovom zaštitničkom vlašću, no i dalje je formalno ostala zavisna o bizantskom caru. Tu je protuzakonitu situaciju Bizantsko Carstvo nastojalo riješiti zahtjevom poslanom Pipinu 756. godine, da oslobođena područja vrati Bizantu, no on je to odbio smatrajući se kompetentnim da odlučuje o odnosima u Italiji.¹⁵

Papin predstavnik u Franačkoj bio je biskup Hrodegang iz Metza, kojega je papa učinio nadbiskupom tijekom boravka u Saint-Denisu. Hrodegang je kao predvodnik reforma uveo pravilo *Regula canonicorum*, slično Benediktovom, po kojemu su trebali živjeti kanonici okupljeni oko katedrale u Metzu. Navedeni se kanonikat proširio po cijelome kršćanskome svijetu, a tako i po Franačkoj. Hrodegang je osnovao Lorsch, jedan on najvažnijih karolinških samostana, a opatiju Gorze pretvorio je u uzor organizacije crkvenog života. Umro je 766. godine.¹⁶

Nadalje, u poznatom sukobu oko štovanja ikona, Pipin je stao na stranu papinstva koje je bilo za strani štovanje ikona. Naime, Bizant je nastojao pridobiti Pipina na svoju stranu ponudivši mu čak stvaranje saveza sklapanjem braka između Pipinove kćeri Gisele i Konstantinova sina, no na papinu radost Pipin je odbio taj prijedlog i ostao vjeran papi i ikonoborcima, mada je ipak nastojao održati dobre veze i s Bizantom.¹⁷

¹³ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 26.-27.

¹⁴ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 112.

¹⁵ M. Brandt, *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka*, str. 126.

¹⁶ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 30.

¹⁷ Isto, str. 31.

4. Karlo Veliki

4.1. Smrt Pipina Malog i podjela vlasti

Pipin Mali umire 768. godine, u dobi od pedeset i četiri godine. Pokopan je u Saint-Denisu, a neposredno prije smrti donio je odluku o podjeli kraljevstva između svojih sinova Karla i Karlmana.¹⁸ Karlu je pripao veći, no nedovoljno povezan dio, koji je imao više samostana, dok je prednost Karlmanovog dijela bila u njegovoj kompaktnosti. Karlman je bio okrunjen za kralja u svojoj prijestolnici Soissonu, a prijestolnica njegova brata, Noyon, nalazila se veoma blizu. O kratkotrajnoj Karlmanovoj vladavini postoji vrlo malo podataka, a prema malobrojnim sačuvanim ispravama zaključeno je da se on, poput oca, oslanjao na velike samostane. Kada je preuzeo vlast imao je sedamnaest godina, a Karlo je bio četiri godine stariji. Nisu se dobro slagali te su njihove razmirice ubrzo poprimile konkretne oblike. Drugi problem Karlu je predstavljala njegova majka Bertrada, koja je željela voditi vanjsku politiku umjesto svojih sinova.¹⁹

Naime, prvo neslaganje braće vidljivo je u njihovom odnosu prema Langobardima. Isprva je Karlo držao stav svojega djeda Karla Martela te je bio za savezništvo s Langobardima, a čak se i oženio kćerkom njihova kralja Dezidera, Deziderijom, no taj savez ipak nije dugo potrajao. Dezider je za novoga papu nametao svojeg kandidata Stjepana III., dok je Karlman želio da politika Italije ostane u njegovom nadležstvu. Bojao se Karlova savezništva s Langobardima te je odlučio stati na stranu papinstva, kao zaštitnik njegova interesa. Međutim, Karlo ubrzo spoznaje da mu je brat tako u mogućnosti da mu se suprotstavi oslanjajući se na crkvene krugove i antilangobardski opredijeljene političare u Franačkoj te se odlučuje na radikalni pothvat: prekinuo je sve veze s Deziderom te se rastao od njegove kćeri, a zatim je stupio u pregovore s papinstvom. Karlman je bio izgubljen te je umro u nepoznatim okolnostima 771. godine. Njegovu je baštinu Karlo prigrabio sebi, zbog čega su Karlmanova žena i dvojica sinova bili prisiljeni pobjeći, a utočište su pronašli u Italiji na kraljevu dvoru.²⁰

¹⁸ Isto, str. 34.

¹⁹ Isto, str. 40.-41.

²⁰ M. Brandt, *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka*, str. 175.

4.2. Samostalna vladavina i prvi ratni pohodi

Nakon Karlmanove smrti Karlo počinje svoju samostalnu vladavinu. U njegovo vrijeme Franačka doseže vrhunac i obuhvaća teritorij od Sjevernog mora do Sredozemlja te od Pirineja do Panonije. Treba spomenuti da tako velika nije bila nijedna zapadnoeuropska država u srednjem vijeku. Zbog toga zanimanje za njega i njegovu vladavinu nije nestalo niti nakon njegove smrti, a traje još i danas. Kroz čitav se srednji vijek protežu legende o velikom kralju, crkva ga kanonizira, mnoge pjesme govore o njegovim stvarnim i nestvarnim pothvatima. Kasnija zapadnoeuropska i srednjoeuropska carstva, poput Njemačke i Austro-Ugarske, pune svoje ideologije tradicijama Karlove moći i krunidbe. Bio je uzor mnogim zapadnoeuropskim vitezovima te križarima koji su, poput njega, željeli ostvariti pobjede nad poganima u svojoj državi.²¹

Karlo je sam sebi nadjenio ime „Veliki“ (franc. *Charlemagne*, lat. *Carolus Magnus*) te je postao jedna od najvećih ličnosti sveukupne povijesti. „Karlo“ na mađarskom i slavenskim jezicima poprima značenje „kralja“. Karolinška legenda u srednjem vijeku također predstavlja jedan od najbogatijih izvora za književnost na pučkom jeziku (*Ep o Rolandu*).²²

Karlo je također bio i odličan ratnik i vrijeme je rado provodio upravo na vojnim pohodima, a gotovo da nije bilo godine kada nije jahao sa svojim konjanicima ususret nekome neprijatelju. Na ratištu je bio izdržljiv, a skoro uvijek ga je pratila sreća. Bio je odličan jahač, snažan i visok, navodno preko 190 cm, što mu je dodatno pomagalo u ratnim pohodima.²³

Nakon što je potjerao svoju suprugu Dezideriju, ponovo su uspostavljeni napeti odnosi između Franačke i Langobarda. Langobardski vladar Deziderije htio je sklopiti savez protiv Karla Velikoga s tadašnjim papom Hadrijanom II. Papa nije na to pristao pa je Deziderije krenuo na Rim. Papa je u pomoć pozvao Karla te on s vojskom dolazi u Italiju. Karlo je porazio Langobarde na prijelazu iz 773. na 774. godinu. Papa i Karlo zakleli su se na međusobnu vjernost na grobu svetog Petra 774. godine. Tako je Karlo preuzeo upravu nad rimskom vojskom.²⁴

Godine 774. pala je Pavija, Karlo je porazio Langobarde, a Deziderije je kao zarobljenik odveden u Franačku. Te se godine Karlo Veliki proglasio kraljem Langobarda. Od

²¹ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 113.

²² H. Pirenne, *Povijest Europe od seobe naroda do XVI. stoljeća*, str. 48.

²³ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 37.

²⁴ Skupina autora, *Povijest svijeta*, Naprijed, Zagreb, 2005., str. 310.

tada nosi naziv „kralj Franaka i Langobarda i rimski patricij“. Nadalje, došavši u Rim, ujedinio je gotovo čitavo italsko područje pod nazivom Kraljevina Italija te je za kralja toga područja postavio svoga mlađega sina Pipina. Neke dijelove ostavio je Bizantu, poput istočne Apulije i Sicilije, a na čelu Beneventa ostao je samostalni langobardski vojvoda. Ipak, sedam godina kasnije, 787. godine, Karlo ipak zauzima Benevent i podvrgava ga franačkoj vlasti. Time je narušio odnose s Bizantom, koji je smatrao da suverenitet Beneventa pripada njemu. Zbog toga bizantska carica Irena prekida dotadašnje dobre veze s Franačkom i razvrgava zaruke između svojega malodobnog sina Konstantina VI. i Karlove kćeri Rotrude. Naposljetku, rat izbija 788. godine. Franci su postizali pobjede, a Benevent je i dalje ostao u njihovim rukama, dok se pod vlašću Bizanta našao krajnji južni dio. Navedeno ratovanje pogodilo je i Veneciju jer je Karlo zabranio njezinim trgovcima da dolaze na prostor Italskog kraljevstva. Sve je to jačalo Karlov ugled u Italiji. Godine 775. tražio je da se stanovnici Papinske Države, i svećenstvo i laici, zakunu na vjernost, ne samo papi, nego i njemu. U to vrijeme Franačka je vodila brojne ratove s prekorajnskim i podunavskim zemljama za učvršćenje vlasti na tim područjima.²⁵

4.3. Ratovanja

Najveći Karlov osvajački pothvat bio je pokoravanje Sasa, odnosno osvajanje Saske, koja je obuhvaćala prostor današnje sjeverozapadne Njemačke. Sam Einhard opisuje težinu i iscrpnost toga neprijateljstva i negativno mišljenje Franačke o svojim protivnicima:

*Nikad nije poduzet nijedan rat koji bi bio dugotrajniji i strašniji, a franačkom narodu teži nego rat protiv Sasa. Jer Sasi su, kao gotovo svi narodi koji nastavaju Germaniju, bili po prirodi divlji, odani štovanju demoni i neprijateljski raspoloženi prema našoj vjeri, pa nisu smatrali nečasnim oskvrnuti ili prekršiti ni božanske ni ljudske zakone.*²⁶

Rat protiv Sasa trajao je s prekidima od 772. do 804. godine i bio je popraćen pokušajima prisilnog pokrštavanja. U nizu bitaka protiv Sasa, u kojima su se izmjenjivale prividne pobjede i pobune, najvažnija se odigrala 778. godine. Te je godine franačka vojska

²⁵ M. Brandt, *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka*, str. 175.-176.

²⁶ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 114.-115.

porazena kod mjesta Suntala, a Sasi su bili pod vodstvom Widukinda. Karlo Veliki je nakon poraza dao odrubiti glave četirima tisućama i pet stotina ustanika u Verdunu.²⁷

Posljednji i najveći otpor pružila su saska plemena iz najudaljenijeg kraja, s područja Nordalbingije. Borbe su trajale od 798. do 804. godine, a okončane su raseljavanjem poraženih. Na tom prostoru naselili su se tadašnji franački saveznici, slavensko pleme Bodriča. Od tada je Saska postala integralni dio Franačke.²⁸

Bavarska je priznala vrhovnu vlast Franaka 540. godine. Tijekom dva stoljeća neprestano su se izmjenjivala razdoblja samostalnosti i priznavanja franačkog vrhovništva. Bavarski vojvoda Tasilo III. stekao je 763. godine samostalnost. Uz njega je bilo svećenstvo jer su bavarski vođe bogatim darovima nagrađivali samostane. Od biskupija posebnu je važnost imao Salzburg, crkveno središte koje je provodilo pokršćavanje slavenskog stanovništva na Alpama i u Panoniji. Uključenje tih zemalja pod svoju vlast Bavarska je smatrala kao jačanje i mogućnost većega otpora franačkoj moći, a ubrzo je pridobila i Karantaniju te se dvadesetak godina kasnije uspjela osloboditi franačke vlasti.²⁹

Međutim, 784. godine, u bitci na Leškom polju kod Augsburga, Franci su Bavarcima nanijeli težak poraz. Tasilio III. morao je zemlju predati Karlu Velikom, ali ju je dobio kao beneficij uz uvjet vazalske prisega. Pobuna je izbila 788. godine, no Tasilio III. je zarobljen i osuđen na smrt. Kasnije je pomilovan i morao je otići u samostan. Time je ukinuta autonomija Bavarske, a s njom je i Karantanija došla pod vrhovnu franačku vlast.³⁰

Karlo je također ratovao protiv Avara, koji su tijekom Karlove vladavine bitno oslabili. Karlova pobjeda 796. godine svela je taj narod, koji je neprestano napadao granice Bizantskog Carstva, na razinu posve beznačajne sile. Avarski kaganat je srušen, Karlo je osvojio avarski hring, sjedište avarskog poglavice, koje se nalazilo između Balatona i rijeke Tise.³¹

U međuvremenu, pokorena su i slavenska plemena koja su obitavala na području današnje Češke i istočnih dijelova Njemačke. Karlo je tijekom svojih pohoda stigao i do hrvatskog prostora. Godine 799. jedan je franački odred stigao do Trsata, a koju godinu kasnije Franci osvajaju i dijelove Hrvatske u zaleđu Jadranskog mora. Tako je Karlo Veliki uspio proširiti svoju vlast od Baltika do Jadrana, a na granicama osnivao je niz teritorija s

²⁷ Jacques Le Goff, *Civilizacija srednjovjekovnog zapada*, Golden Marketing, Zagreb, 1998., str. 61.

²⁸ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 115.-116.

²⁹ M. Brandt, *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka*, str. 177.

³⁰ Isto, str. 177.-178.

³¹ Skupina autora, *Povijest svijeta*, str. 307.

posebnom vojničkom organizacijom, marke ili markgrofije, koje su branile granice od Jadrana do Baltika.³²

Od ostalih pohoda važno mjesto zauzima i onaj na Španjolsku. Karlo je 778. godine poduzeo ekspediciju na tu zemlju, koju su tada nazivali i muslimanskom Španjolskom. Razlog tomu bio je dolazak Arapa na španjolsko tlo. Nakon što je porazio Arape u Španjolskoj, Karlo se vraća, ali je pri povratku ubijen markgrof Bretonske marke Roland. Upravo je to bio razlog da se napiše poznati *Ep o Rolandu*.³³

4.4. Krunidba za cara

Krunidba za cara zacijelo predstavlja vrlo važan događaj s izraženim simboličkim značenjem. Smatra se da je za tada pedeset i osmogodišnjeg Karla značila vrhunac njegova života, koji su karakterizirali brojni uspjesi postignuti na ratnom, političkom i kulturnom polju.³⁴

Ponovna uspostava carstva na Zapadu bila je u stvarnosti papinska, a ne karolinška zamisao. Karlo je posebno vodio brigu da se održi podjela između staroga Rimskoga Carstva i Zapada, kojemu će on biti na čelu, te Istoka, s kojim nije želio ratovati, no nije niti priznavao tamošnjem caru njegov naslov, što već ukazuje na nestalo jedinstvo. Već 799. godine papa Leon vidi veliku prednost u tome da Karlu dodijeli carsku krunu jer nije bio idealno prihvaćen u Rimu, a želio je ponovnu potvrdu ugleda. Htio je da mu titulu potvrdi vladar koji će biti iznad drugih, po naslovu i činjenično. Želio je, skupa s jednim dijelom rimskog svećenstva, učiniti Karla Velikog carem cijelog kršćanskog svijeta, a ujedno i samog Bizanta, kako bi se borio protiv ikonoklasta i uspostavio papinsku nadmoć nad sveukupnom Crkvom.³⁵

Ubrzo u Rimu dolazi do nemira te Leon III. bijaše potjeran, navodnog zbog razvratna života, a Karlo je pozvan da sredi lošu situaciju. Kada je napokon došao u Rim, organizirao je koncil, na kojemu je dogovoreno odbacivanje optužbe protiv Leona, koje mora opravdati zaklinjanjem na evanđelju. Dva dana kasnije, 25. prosinca 800. godine, Leon je predvodio svetu misu na Božić u crkvi sv. Petra. Okrenuo se Karlu koji se molio pred oltarom te mu

³² I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 116.

³³ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 74.-75.

³⁴ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 80.

³⁵ J. Le Goff, *Civilizacija srednjovjekovnog zapada*, str. 62.-63.

stavio krunu na glavu i rekao: *Karlu Augustu, okrunjenom od Boga, velikom i miroljubivom caru Rimljana, život i pobjeda!*³⁶

Ovom krunidbom na neki je način obnovljeno antičko Rimsko Carstvo, ali pod vodstvom Crkve, te je stoga nazvano „Sveto“. Primivši od pape carsku krunu, Karlo je od Krista primio zemaljsko kraljevstvo i dužnost upravljanja i obrane kršćanskih naroda Europe. On je sada postao Karlo prejasni August, okrunjen od Boga, veliki i mireći imperator, koji upravlja Rimskim carstvom milošću Božjom te kralj Franaka i Langobarda. Novo okrunjeni car kao simbol svoje vladavine uvodi u uporabu carski zlatni pečat sa svojim likom. U isprave unosi se invokacija, a datum se određivao godinama carskog vladanja i indikacijama (načinom datiranja uz pomoć ciklusa od petnaest godina).³⁷

4.5. Dva carstva

Bizantsko carstvo bilo je vrlo nezadovoljno Karlovom krunidbom budući da je car u Carigradu trebao vladati čitavim kršćanskim svijetom. Tada je u Carigradu vladala ozloglašena carica Irena. Sama Karlova krunidba i formiranje Franačkog Carstva predstavljali su svojevrсни prevrat na političkom planu, dok je na vjerskom planu isto predstavljao kasniji crkveni raskol 1054. godine. Krunidba je ujedno poremetila ustaljeni red i teško pogodila interese Bizanta, koji je do tada bio jedino carstvo. Rim je također smatrao da treba postojati samo jedno carstvo, no papa nikako nije htio da to bude Bizant te ga je odlučno smijenio novim, opet univerzalnim i jedinstvenim carstvom. Stvaranjem dvaju carstava 800. godine kršćanski se svijet raspao na dva dijela, različita u kulturnom, jezičnom i etničkom smislu. Nakon određenih sukoba sklopljen je mir u Aachenu 814. godine, po kojemu je Bizantu priznato vrhovništvo nad Venecijom i primorskim dijelovima Dalmacije, a Karlu carska titula, ali samo kao cara Franaka, a ne i zapadnorimskoga cara.³⁸

4.6. Einhardova biografija Karla Velikog

Opat Einhard bio je redovnik, franački povjesničar i biograf Karla Velikog, koji je napisao mnoge radove na zahtjev Karlovog nasljednika Ludovika I. Pobožnog. Njegovo

³⁶ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 118.

³⁷ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 87.-88.

³⁸ Isto, str. 118.-119.

najpoznatije djelo svakako je *Život Karla Velikog*, nastalo između 817. i 830. godine, a ono danas predstavlja glavni izvor informacija o Karlovom životu.³⁹

*Bio je krupan i snažan, visokog stasa koji ipak nije nadilazio pravu mjeru-zna se, naime, da je njegova visina iznosila sedam puta duljinu njegovih stopala. Čelo mu je bilo zaobljeno, oči velike i živahne, nos malo veći od prosječnog, kosa sijeda i lijepa, lice vedro i prijazno. Zato je, bilo da je sjedio ili stajao, djelovao vrlo autoritativno i dostojanstveno.*⁴⁰

Poznato je da Karlo nikada nije postao pismen, no znao je nacrtati svoj monogram kojim se potpisivao, a tu manu nadomjestio je usmenom sposobnošću izražavanja.⁴¹

*Rječnik mu je bio bogat, a govor tečan i mogao je lako izraziti što god je htio. Sam materinski jezik nije mu bio dovoljan nego je uložio velik trud i u učenje stranih jezika. Od njih je latinski naučio tako dobro da je njime govorio jednako kao i svojim vlastitim jezikom, dok je grčki bolje razumio nego što je mogao govoriti. Veoma se marljivo bavio slobodnim umijećima. Pokušavao je pisati i za tu svrhu običavao je držati pločice i sveščiće pergamene u krevetu pod uzglavljem da, kad ima slobodnog vremena, privikava ruku na oblikovanje slova. Ali slabo je uspijevaio taj posao, krivo postavljen i kasno započet.*⁴²

Što se tiče njegovog privatnog života, Einhard navodi da bio buran. Mnogo se puta ženio, imao je veliki broj ljubavnica te bogato potomstvo. Bio je veoma vezan uz svoju djecu, poticao je njihovu naobrazbu, nije se previše od njih odvajao, a ona su ga čak i slijedila na njegovim putovanjima. Zanimljivo je da nije htio udati niti jednu svoju kćer jer je bio vrlo vezan uz njih, a i bojao se da će zetovi tražiti dio zemlje za sebe. Sva njegova djeca umrla su prije njega, a kao jedini mogući nasljednik ostao je njegov sin Ludovik, kralj Akvitanije. Osim toga, poznato je da je volio dobro jesti, malo manje piti, pomagao je siromašnima i slao im novac te je bio odgajan u kršćanskom duhu.⁴³

4.7. Stanje u Franačkom Carstvu tijekom Karlove vladavine

Kao vladar Karlo je obavljao tri osnovne funkcije - vrhovni sudac, zaštitnik Crkve i zapovjednik vojske, no nije se smatralo da je imao apsolutnu vlast budući da su se s mnogim

³⁹ Isto, str. 35.

⁴⁰ Einhard, *Život Karla Velikog*, Biblioteka Latina et Graeca, Zagreb, 1992., str. 87.

⁴¹ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 38.

⁴² Einhard, *Život Karla Velikog*, str. 91.

⁴³ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 35.-37.

odlukama trebali usuglasiti i veledostojnici. Pod neposrednom Karlovom kontrolom našli su se službenici njegova dvora. Njihove su dužnosti u Franačku uvedene još u doba merovinške vladavine. Jedan od tih službenika bio je komornik, glavni upravitelj carske blagajne i franačkog dvora. Istaknuo se i majordom ili senešal, koji se brinuo za kraljevu hranu, a ponekad je nadgledao posjede na kojima se ta hrana proizvodila. Za brigu o vladarevu podrumu i vinogradima bio je zadužen peharnik, a maršal ili konstabl (*comes stabuli*) za vladareve štale i vrhovnu vlast nad vojskom. Važnu je ulogu također imao i kapelan, koji je bio vrhovni svećenik. Brinuo se o svetim sakramentima kralja i njegove obitelji te o činovnicima, koji su bili na dvoru i vodili poslove pisanja kraljevih pisama i drugih javnih dokumenata. Svi važni zastupnici središnje vlasti u pokrajinama zvali su se grofovi. Imali su sudsku, vojnu, financijsku i drugu izvršnu vlast na malom području, a postavljao ih je kralj. Karlovim ljudima također se povjeravala vlast za područja uzduž granica Carstva, a oni su vremenom postajali markgrofovi ili vojvode i imali su vlast nad nekolicinom grofova. Svi su oni bili franački plemići, koji su uz posjede dobivali i dio prihoda s toga posjeda. Kako je Carstvo bilo površinom veliko, Karlo je prema kapitularu iz 802. godine slao istaknute klerike i laike u pokrajine kao inspektore. Oni su se nazivali *missi* ili *missi dominici*, a njihov je zadatak bio nadgledati cjelokupnu državnu i crkvenu upravu i potom o svim problemima obavijestiti Karla. U karolinško doba, ali i u ranijim vremenima, u sudovima postojala je i posebna skupina sudaca koji su se zvali *scabini*. Njihova zadaća bilo je odrediti koji su zakoni valjani za primjenjivanje i u kojem slučaju. Što se tiče financijske organizacije Carstva, ona je u svojoj osnovi ostala nepromijenjena. Glavne brige carske uprave bile su sudovanje i vojska.⁴⁴

Na čelu sela nalazio se nadzornik (*maior* ili *villicus*) koji je skupljao ljetinu, a potom ju nosio u velika skladišta, gdje bi ona bila na raspolaganju caru. Taj čin uveo je Karlo „Kapitulatom o selima“. Svaki je nadzornik morao napraviti godišnji izvještaj o tome koliko se te godine proizvelo. Također se morao brinuti o svim seljacima i njihovim obvezama i trebao je odrediti koji su od njih iskusni majstori za određene vrste poslova.⁴⁵

Što se tiče trgovine, ona je u Karlovo vrijeme bila u opadanju, prije svega jer se živjelo u prvome redu od poljoprivrede. Uglavnom su postojala samo dva sloja trgovaca. Prvi od njih sloj je zemljoposjednika koji su bili crkveni ili laički zemljoposjednici, dok je drugi sloj činilo poluslobodno ili neslobodno seljaštvo. Za trgovce koji isključivo žive u gradovima gotovo da

⁴⁴ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 121.-123.

⁴⁵ Isto, str. 123.

i nije bilo mjesta. Održali su se mala proizvodnja i obrt jer su bili potrebni stanovništvu. „Kapitulari“ opisuju kako su obrtnici boravili na selima te se prilagođavali zemljoradnicima. U Karlovo doba kovao se srebrni novac, a pravo kovanja bilo je dodijeljeno svakome. Svaka je regija imala svoj novac. U Carstvo pristizali su trgovci s Istoka, nazvani Sirijci, kojih je bilo relativno malo, a u svojim posjetima donosili su luksuzne predmete, koje su mogli kupovati samo oni koji su bili iznimno bogati, ali takva trgovina nije bila poticaj gospodarskom rastu te Karlovo vrijeme i nije baš donijela Carstvu neki veći ekonomski napredak.⁴⁶

Karlo je bio vrlo povezan sa svojom vjerom i crkvom, a sebe je smatrao božjim pomazanikom i nasljednikom cara Teodozija I. Zbog toga otvoreno je nametao Crkvi svoju vlast. Govorio je da je Rim pod njegovom vrhovnom upravom, a papa je to prihvatio budući da je poznato da je dugovao Karlu osobnu zahvalnost. Crkveni problemi rješavali su se prema Karlovoj inicijativi, izbori biskupa bili su pod njegovom kontrolom, ali su i biskupi i opati imali koristi od kraljevih posjeda. Do 9. stoljeća prelati postaju pravi posjednici koji su uživali suverena prava, a u častima bili su izjednačeni s grofovima.⁴⁷

4.8. Karolinška renesansa

Karolinška renesansa razdoblje je srednjeg vijeka koje karakterizira obnova učenosti, a obilježava ga lik Karla Velikog, koji je potaknuo intelektualni, duhovni i materijalni procvat kraljevstva. Navedeni preporod iznimno je važan za srednjovjekovni Zapad budući da ponovo dolazi do „buđenja“ kulture i umjetnosti koja je bila u stagnaciji tijekom najranijeg srednjeg vijeka. To je bio kratkotrajan period koji se naglo ugasio nakon Karlove smrti, posebno zbog razdiobe carstva te napada Normana, Mađara i Saracena.⁴⁸

Karlo na svom dvoru počinje okupljati mnoge znanstvenike, književnike i umjetnike. Dolazi do bogatog razvoja književne djelatnosti na latinskom jeziku, a najraširenije knjige bili su psaltiri i gramatike. Posebno se istaknuo Alkuin, glavni provoditelj obrazovnih reformi i utemeljitelj Palatinske akademije, a Einhard ga smatra najučenijim čovjekom svoga vremena. Napisao je mnoge jezične priručnike, a na Karlov dvor došao je 781. godine da bi uredio dvorsku knjižnicu. Važan je i njegov učenik Hrabar Maur koji je razvio poznatu samostansku školu u Fuldi. Počinje i djelovanje brojnih škola, a najpoznatije

⁴⁶ Isto, str. 124.

⁴⁷ Isto, str. 123.-124.

⁴⁸ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 95.

samostanske škole bile su one u Toursu, Lyonu, St. Gallenu, Fuldi, Reichenau i St. Denisu. Samo središte književnoga rada karolinške renesanse predstavljali su skriptoriji. Upravo iz njihova će okrilja nastati varijanta latiničnog pisma, karolinška minuskula.⁴⁹ Ovo pismo karakterizira svojstven okrugli oblik slova te jasnoća i jednostavnost, a uz nju povezane su brojne iluminacije u rukopisnim kodeksima (*Psaltir Karla Ćelavoga*).⁵⁰

Nadalje, Karlo je htio svoj dvor pretvoriti u reprezentativnu rezidenciju koja će se moći mjeriti s bizantskim ili ranijim rimskim carskim dvorovima. Na tom su projektu radili umjetnici koji su vremenom razvili vlastiti stil te stvorili djela vrhunske vrijednosti. Karlo je odlučio da umjesto dotadašnje palače u Heristalu odabere Aachen i da se u njemu podignu kompleksi koji će sloвити kao Novi Rim. Gradnja navedene rezidencije započinje 790. godine, a za taj projekt bio je zadužen Odo iz Metza.⁵¹

Arhitekturu u vrijeme Karla Velikog nije odlikovala samo intenzivna graditeljska djelatnost već i monumentalnost, koja polako nestaje nakon Karlove smrti. Od svih njegovih postignuća najdublji je trag u kasnijem europskom razdoblju ostavilo zalaganje za oživljenje pismenosti i antičkih znanja. Bez karolinške renesanse bili bi nemogući preporodi u 12. i 15. stoljeću, a i današnja kultura bi vjerojatno bila drugačija.⁵²

⁴⁹ Isto, str. 96.-98.

⁵⁰ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 128.

⁵¹ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 103.-104.

⁵² Isto, str. 104.-105.

5. Franačka nakon Karla Velikog

Karlo, već star i bolestan, umire 28. siječnja 814. godine, a istoga je dana sahranjen u svojoj dvorskoj kapelici.⁵³

Nakon njegove smrti Carstvo zapada u velike probleme. Sve više jačaju muslimanska osvajanja, dolazi do nazadovanja trgovine zbog smanjenja dotoka robe s Istoka, a unutar Carstva trgovinske veze gotovo da nisu niti postojale. Siromašni još više zapadaju u dugove te postaju ovisni o velikim zemljoposjednicima koji nisu bili skloni jačanju centralne vlasti. To su bili većinom grofovi i biskupi, a i sam Einhard tvrdio je da je većina njih bila korumpirana i nepoštena. Carstvo je počelo padati u sve dublju krizu. Karlov nasljednik bio je njegov sin Ludovik Pobožni, koji je još za Karlova života 813. godine bio okrunjen za kralja Akvitanije. Bio je mnogo obrazovaniji od oca, a kada je došao na prijestolje, otpustio je sve Karlove savjetnike koji su vodili nemoralan život. Zbog velike Ludovikove pobožnosti papa i drugi crkveni visokodostojanstvenici imali su na njega veliki utjecaj, što je oslabilo njegov carski autoritet. Sam ga je papa proglasio za cara. Dobar dio svoje vladavine Ludovik je potrošio na pokušaje da riješi problem nasljeđivanja prijestolja. Naime, stari franački običaj nalaže da sinovi budu nasljednici prijestolja. Ludovik je imao tri sina, Lotara, Pipina i Ludviga te ga je problem nasljedstva strašno opterećivao. Lotar, najstariji, trebao je biti očev suvladar i imati autoritet nad braćom. Trebao je naslijediti Ludovika i nadgledati vladavinu svoje braće u onim dijelovima države kojima su oni upravljali. Pipin je dobio Akvitaniju, a Ludvig Bavarsku. Ludovikova druga supruga Judita rodila mu je još jednog sina, Karla, koji će kasnije biti prozvan Čelavi. Pipin umire 838. godine.⁵⁴

Ludovik umire 840. godine i tada dolazi do podjele carstva na tri dijela sporazumom postignutim u Verdunu 843. godine. Lotar je dobio Italiju i središnju Franačku, Karlo Čelavi zapadni dio (Francusku), a Ludvig istočni dio (Njemačku).⁵⁵

Posljednji Karoling na zapadnofranačkom prijestolju bio je Ludovik V., a on je poginuo 987. godine u lovu. Plemstvo i biskupi za njegovog nasljednika izabrali su Huga Capeta, dok su u Njemačkoj pak Karoline zamijenili Otoni.⁵⁶

⁵³ Isto, str. 106.

⁵⁴ I. Goldstein, B. Grgin, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, str. 131.-133.

⁵⁵ Isto, str. 134.

⁵⁶ N. Budak, *Karlo Veliki-Karolinzi i Hrvati*, str. 116.

6. Zaključak

Na kraju završnog rada zaključuje se da je razdoblje dinastije Merovinga utjecalo na kasniji razvoj cjelokupne države pod okriljem dinastije Karolinga. Karolinzi su doveli Franačku do vrhunca moći i snage, a među vladarima posebno su se istaknuli Pipin Mali i Karlo Veliki.

Za vrijeme Karla Velikog nalazi se kraljevstvo u punoj snazi. Svojim je reformama i načinom vladanja stvorio čvrstu i dominantnu državu koja je širila svoj utjecaj po čitavoj Europi. Utvrđeno je da je Karlo bio iznimno sposoban i dobar vladar te se uspio povezati s Crkvom koja je u to doba bila vrlo nadmoćna institucija. Taj je savez omogućio Karlu da bude svečano okrunjen i proglašen carem Franačkog Carstva. Vidljivo je da se zalagao i za kulturni razvoj zemlje te u njegovo doba dolazi do kratkotrajnog „proljeća“ u Europi, napretka umjetnosti, kulture i znanosti, odnosno buđenja starih antičkih umjetničkih vrijednosti. To je razdoblje poznato pod nazivom „karolinška renesansa“.

Smrt Karla Velikog predstavlja određenu prekretnicu u povijesti Franačke. Nakon toga događaja nema više napretka i Franačko Carstvo polako nestaje. Vrhunac i moć bit će ugroženi nakon podjele carstva u Verdunu.

Dinastija Karolinga uvijek će ostati zapamćena u povijesti kao dinastija koja je iznjedrila velike i značajne europske srednjovjekovne vladare čija je vladavina ostavila traga na buduća zbivanja koja će obilježiti Europu tijekom sljedećih stoljeća.

7. Literatura

1. Brand, Miroslav, *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka*, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
2. Budak, Neven, *Karlo Veliki – Karolinzi i Hrvati*, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika, Split, 2001.
3. Einhard, *Život Karla Velikog*, Biblioteka Latina et Graeca, Zagreb, 1992.
4. Goldstein, Ivo, Grgin, Boris, *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku*, Novi Liber, Zagreb, 2006.
5. Le Goff, Jacques, *Civilizacija srednjovjekovnog zapada*, Golden Marketing, Zagreb, 1998.
6. Pirenne, Henri, *Povijest Europe od seobe naroda do XVI. stoljeća*, Marjan tisak, Split, 2005.
7. Skupina autora, *Povijest svijeta*, Naprijed, Zagreb, 1997.